

MEGTORPANÓ GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

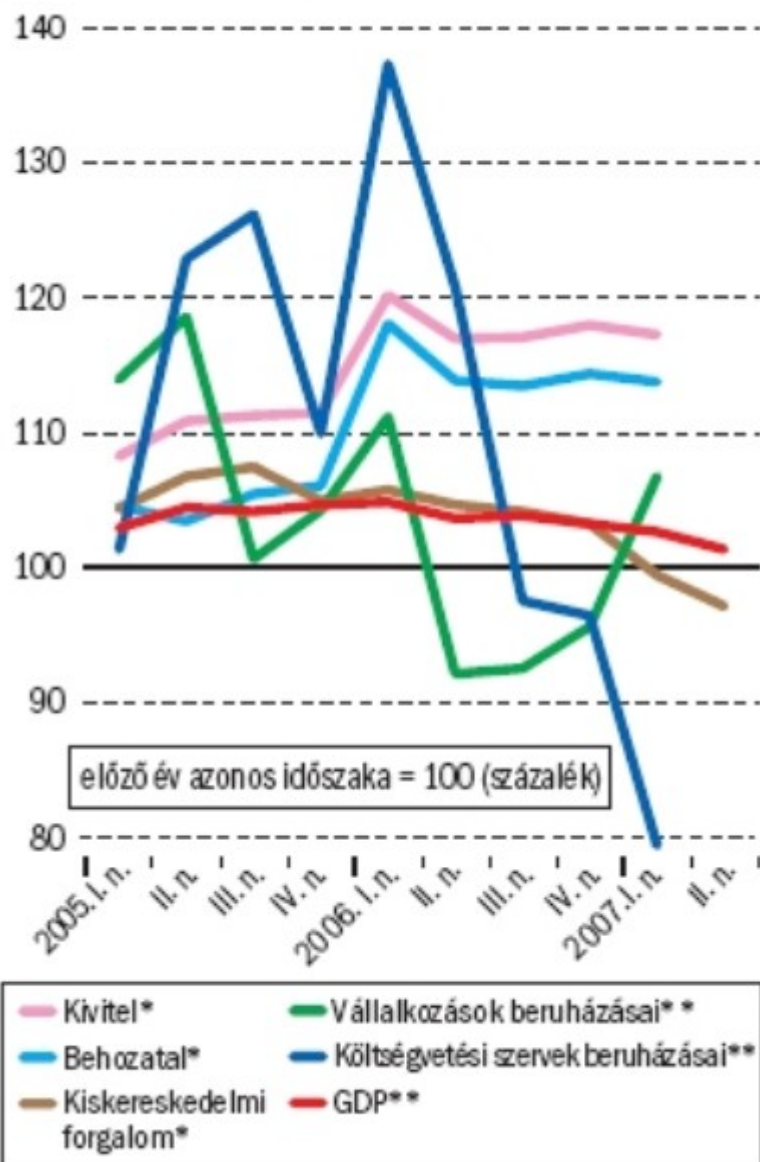
Ütemzavar

2007. augusztus 22. 00:00 | Utolsó módosítás: 2007. augusztus 22. 19:15

A tavalyi választások előtti kiugró állami beruházási költségek idejének visszafogása az egyik fő oka a GDP kiábrándítóan alacsony növekedési tempójának. A közszolgáltatások megnyirbálásának növekedési hatásai viszont fejlődést okoznak a szakértőknek.

Hideg zuhanyként érte az elemzőket az idei második negyedévi bruttó hazai termék (GDP) előzetes adata. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) gyorsbecslése szerint a GDP a második negyedévben mindössze 1,4 százalékkal volt magasabb, mint az előző év azonos időszakában, és - szezonálisan kiigazítva - csupán 0,2 százalékkal haladta meg az előző negyedévit. Ez az adat nemcsak messze elmarad a környező országok 5-10 százalékos növekedésétől, hanem jócskán alulmúlja az első negyedévi - szintén lassuló - teljesítménynövekedést, amikor már hatott a kiigazítási program jövedelemcsökkentő hatása. Jogos a kérdés, mi történhetett, és vajon az elemzők láthatták volna-e - kellett volna-e látniuk - előre a fejlemények ilyen alakulását.

Néhány magyar nemzetgazdasági mutató változása

*Havi adatok. **Negyedéves adatok. n. = negyed. Forrás: KSH

A tavalyi 3,9-4 százalék után erre az évre a legtöbb hazai szakmai műhely lassuló növekedést várt, az előrejelzések jórészt 2,5-3 százalék között szóródtak. A növekedés ilyen mértékű megtorpanására senki sem számított, kivéve a Pénzügyminisztériumot, amelynek előrejelzését azonban a közvélemény afféle kincstári pesszimizmusként könyvelte el. A második negyedévi GDP összetevőire vonatkozó részletes adatok még nem állnak rendelkezésre. Számos részinformáció viszont már elérhető, s ebből - bizonyos hibahatárokon belül - kikövetkeztethető, mi okozhatta a vártnál lényegesen gyengébb teljesítményt.

A közkeletű érvelés szerint a GDP alacsony növekedési üteme közvetlenül vagy közvetve a költségvetési kiigazítás velejárója, az agrárágazat kibocsátását csökkentő rossz időjárási viszonyok kivételével. Az államháztartás konszolidálásának növekedésmérséklő hatása alapján véve igaz is, a kép azonban ennél árnyaltabb. A fiskális kiigazítás ugyanis háromféle módon fékezi a GDP bővülését. Ezek közül kettő a felhasználási, egy pedig a kibocsátási oldalról fejt ki a hatását. Ami a felhasználást illeti, a béreket terhelő magas közterhek miatt süllyedő reálbérek csökkentik a magánfogyasztást, amely a GDP felhasználási oldalán a legnagyobb súlyú tényező. Az idei első negyedévben a háztartások fogyasztásvásárlásai még emelkedtek kissé, ám a második negyedévben minden valószínűség szerint már csökkentek, amit a kiskereskedelmi forgalom volumenének hónapról hónapra való mérséklődése jelez.

A felhasználási oldal további tényezője, az állami beruházások zuhanása is visszafogja a GDP bővülését, ráadásul a termelői oldalon korlátozza az ezekben beszállító ágazatok teljesítményét is, elsősorban az építőiparét, de más, közvetve érintett ágazatokét is. Az állami beruházások az elmúlt években hektikusan ingadoztak, volumenük 2005-ben 15,5 százalékkal, tavaly az első félévben, vagyis a választások előtt, majdnem 30 százalékkal növekedett, ami a megszorítások után - a kiugró viszonyítási alap miatt - óriási visszaesést okozott. Ami viszont még ennél is rosszabb: még csak azt sem lehet mondani, hogy az állami beruházási expanzió legalább akkor számottevő pótlólagos növekedést eredményezett. A (részben) emiatt bekövetkezett jelentős állami eladósodással járó magas kamatszint és a gazdaságpolitikai bizonytalanság ugyanis egyidejűleg rontotta a magánberuházások esélyét. A megfelelő bevételekkel meg nem alapozott állami beruházási költségek legnagyobb hátránya pedig éppen az, hogy hatása nem szimmetrikus: a magánberuházások kiszorítása miatt alig emeli a növekedést az expanzív időszakban, viszont óriási űrt hagy maga után a visszafogás idején, amit a magánberuházások csak bizonyos idő elteltével képesek pótolni.

A meglepetés egyik fő okát azonban valószínűleg a harmadik, a GDP termelési oldalára közvetlenül ható tényező körül kell keresni, mégpedig az állami szolgáltatások - az oktatás, az egészségügy, a szociális szolgáltatások és a közigazgatás - teljesítményének csökkenésében. A GDP mintegy negyedét "termelő", az iparéval csaknem azonos súlyú ágazatról van ugyanis szó. Az állami szolgáltatások "kibocsátását" a statisztika az alkalmazottak számával, illetve bizonyos természetes mutatókkal - például a diákok, az oktatók, illetve az orvoslátogatások számával - méri. 2007 első negyedében az állami szolgáltatások volumene mintegy 3 százalékkal esett vissza, a másodikban pedig ez a csökkenés lényegesen nagyobb lehetett. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) főigazgatója arról számolt be, hogy az év első hét hónapjában 15 százalékkal csökkent a járóbeteg-szakellátáson megjelentek és 25 százalékkal a háziorvost felkeresők száma. A felsőoktatásban fogynak a diákok, s a közigazgatásban dolgozók létszáma is jelentősen visszaesett. Mindez tetemes állami megtakarításokkal járt, ugyanakkor nagymértékben lassította a GDP növekedési tempóját.

A gazdasági fejlődés mérésének ez a módja azonban - noha statisztikai módszertani értelemben korrekt - közgazdasági szempontból kétségeket vet fel. Ha ugyanis a megtakarítás a hatékonyság növekedésével járt együtt az egészségügyben - vagyis a lakosság

ritkábban látogatja meg a háziorvost, mert az egyszerre többhavi gyógyszeradagot ír fel -, ha az oktatás kevesebb munkanélküli diplomást termel, a közigazgatásban pedig csökken a nemzetközi mércével is rendkívül magas hivatalnoki létszám, az formálisan csökkenti ugyan ezen ágazatok hozzájárulását a GDP-hez, mégsem feltétlenül rossz dolog. Ha viszont kizárólag fiskális szempontú teljesítménycsökkenés következett be, és például az egészségügyben valós és indokolt igények kielégítése maradt el, akkor az állami szolgáltatások volumene nem csupán statisztikai, hanem közgazdasági értelemben is csökkent, és egyúttal igen nagy bajt jelez. Ma azonban még nehéz megítélni, hogy a kétféle szempont milyen arányban játszott szerepet az állami szolgáltatások új keletű zsugorodásában.

Kétségtelen, az állami szolgáltatások kibocsátásának mérési problémáival a statisztikusok világszerte évtizedek óta küzdenek, s megnyugtató megoldás erre a dilemmára egyelőre nem született. Másutt azonban a probléma nem is okoz ilyen nagy kalamajkát, mint most Magyarországon. A stabil piacgazdaságokban a nagy állami szolgáltató ágazatok általában kiegyensúlyozottan, nagyobb ingadozások nélkül működnek, s nem okoznak olyan hektikus mozgásokat a GDP-ben, mint most nálunk, amikor az állami szolgáltató rendszereket a kormány nagyon rövid idő alatt akarja átalakítani. Ráadásul nem zárható ki, hogy a gyors átépítés az adatokban is torzulást okozhat. Még a többhavi gyógyszeradag-felírási lehetőség mellett is nehéz ugyanis megindokolni, hogy idén április-májusban - az OEP honlapjának adatai szerint - miért fordult elő 35-40 százalékkal kevesebb háziorvosi eseti ellátás, mint a korábbi évek átlagában. Félő, hogy a háziorvosi esetregisztráció a minimálbér sorsára jut, és a minimálbérből élők országa mellett hamarosan a háziorvoshoz nem járók országa leszünk - legalábbis papíron.

A fogyasztás és a beruházások mozgásának várható hatását a most megdőbent elemzők nagyjából láthatták előre, bár azt, hogy a megfelelő mértékben is számoltak-e ezekkel a momentumokkal, csak szeptember elején fogjuk megtudni, amikor a KSH közli a GDP növekedésének összetevőit. Ami viszont nem volt előre látható, az az állami szolgáltatások, elsősorban az egészségügy teljesítményének ilyen nagy mértékű - és sokféleképpen értékelhető - zuhanása. Az év hátralévő részében következésképp javulást egyedül a beruházási adatok terén lehet várni: mivel az állami beruházások visszaesése már a tavalyi év második felében elkezdődött, az alacsony bázis értelemszerűen javítani fogja a növekedési indexeket. A másik két tényező - a magánfogyasztás és az állami szolgáltatások zsugorodása - azonban feltehetőleg továbbra is hatni fog, ezért átértékelt GDP-előrejelzésükben az elemzők már biztosan nem jósolhatnak 2-2,5 százaléknál gyorsabb növekedést erre az évre.

PALÓCZ ÉVA